

DANICA.

CERKVEN ČASOPIS ZA SLOVENSKE POKRAJINE.

Okrožnica

Pija X. z dne 4. oktobra 1903 do škofov.

(Konec.)

Seveda, častiti bratje, mi ne mislimo, da vi ob tem težavnem poslu — ob izpreobračanju narodov do Krista, nimate sotrudnikov. Znano nam je, da je Bog vsakteremu zapovedal skrbeti za bližnjega. Torej ne le oni, ki so se posvetili službi svetišča, nego vsi verniki sploh morajo skrbeti za čast božjo in blagor bližnjega. To seveda ne po svoji volji in dozdevanju, nego vedno ob vodstvu in navodilih škofov; kajti vladati, učiti in velepati je v cerkvi le vam dano: „v kateri vas je sv. Duh škofo postavil vladati cerkev božjo“.

Že davno, so odobraval naša predniki, da so katoličanje za razne namene, vselej pa le v prilog cerkvi snovali društva, ki so jim potem papeži podelili blagoslov. Mi se ne obotavljamo to izvrstno podjetje pohvaliti in iskreno želimo, da bi se ono razširilo in vspevalo po mestih in na deželi. Želimo pa, naj bi se ob vseh enakih društvih gledalo na to, da bodo vsi sprejeti člani živeli vedno krščansko. Malo dobrega se obeta, ako se mnoga vprašanja razmotrivajo z veliko natančnostjo, ako se veliko govori o pravicah in dolžnostih, če pa temu ne sledi praktična delalnost. Sedanji čas zahteva praktično delalnost, ki se naslanja na zvesto in popolno izpolnjevanje božjih zapovedi in cerkvenih predpisov, na prostovoljno in očitno izpovedanje religije, na izvrševanje raznih del usmiljenja, ki naj se oskrbuje brez ozira nase in na časni dobiček. Svetli vzgledi toliko bojevalcev za Krista zamorejo bolj nego besede in izborni

govori srca vzpodbuditi in navdušiti. Lahko se zgodi, da se mnogi premagavši svoj strah, svoje predsodke in dvome povrnejo do Krista ter razširijo vsepovsodi njega spoznanje in ljubezen, ker to dovede človeka do pristne in prave sreče. V resnici, ako se bodo v vseh mestih in vaseh zvesto izpolnovali božje zapovedi, ako bodo ljudje pogostoma prejeli sv. zakramente in mislili in vpoštevati to, kar treba h krščanskemu življenju; potem, častiti bratje, nič več ne preostaja do tega, da bode vse prenovljeno v Kristu. Vse to meri zlasti na dosego nebeških dobrin, pospešuje pa tudi še posebno zemeljsko blaginjo in blagor držav. Ako se to doseže, bodo imenitni in imoviti revnim na pravičen in obenem ljubezniv način ob roki. Revni bodo pa mirno in potrpežljivo prenašali težave svojega neugodnega položaja in svoje osode. Verniki meščani se ne bodo strastem, nego postavam se bodo pokorili in šteli si bodo za versko dolžnost spoštovati in ljubiti vladarje in voditelje držav, „katerih oblast je od Boga“.

Česa je pač še treba? Konečno se bodo vsi prepričali, da cerkev zbog vstanovitve po Kristu potrebuje polne in neomejene prostosti in da ne sme podvržena in pokorna biti tuji oblasti; vvideli bodo, da mi zahtevaje to prostost, ne le varujemo najsvetejše verske pravice, nego tudi v skrbi imamo občni blagor, varnost in svobodo narodov. „Pobožnost pa je za vse koristna“, in če ta cvete brez zadržka, „prebivalo bode ljudstvo v lepem miru“.

„Bog pa, kateri je bogat v usmiljenju“, naj v svoji dobrotljivosti

pospeši obnovitev narodov. A delo, ne stoji na njem, kateri hoče, ne na njem, kateri teče, nego na Bogu, kateri se usmili*. Mi pa, častiti bratje, se pozivljemo do Boga, „zaradi potrtega srca in ponižnega daha nas sprejmi“. To hočemo po vsakdanji in iskreni molitvi od njega izprositi radi zasluženja Jezusa Krista.

Vrhu tega pa potrebujemo priprošnje močene Bogorodice. V dosego njene priprošnje smo izdali to pisanje ob dnevu, ki je odločen proslavi Marijinega roznega venca, ter potrjujemo in odobravamo vse odredbe, ki je je naš prednik izdal, glede na posvetitev meseca oktobra v čast vzvisene Device in glede na javno praznovanje roznivenske pobožnosti po cerkvah. Vrhu tega pa odredujemo, da naj se tudi najčistejši ženini Matere božje, priprošnjik katoliške cerkve in sv. apostola Peter in Pavel kakor besedniki kličejo na pomoč.

Da se izvrši to na pravi način in da se izpolnijo vse vase želje, hočemo milost božjo izprositi v obilni meri. Kakor dokaz pristne ljubezni, ki jo imamo do Vas in do vseh vernikov, ki so Vam izročeni po previdnosti božji, podeljujemo apostolski blagoslov Vam, Vasemu duhovstvu in Vasemu ljudstvu.*

Zupnik Alojzij Kummer.

VIII. nedelja po Binkoštih.

Bil je neki bogat človek.
(Luk. 16.)

„Lože je, da gre velbljud skozi šivan-kino uho, nego da bogatin vstopi v nebeško kraljestvo —“ (Matej 19, 24) s to silno podobo riše svojim učencem naš Gospod nevarnost bogatinovega stala na zemlji.

Kaj hoče ta podoba?

Brezdvombeno nam hoče pokazati, kako zelo da mora premožnika potegovati njegovo imetje doli do tal — saj je iz dna zemlje kovina, zato tudi zopet teži v zemljo nazaj.

Brezdvombeno to, da je bogatin izpostavljen redoma večim izkušnjam tu na

* Ta okrožnica tvartja program papeža Pija X. Zato je zelo važna glede vsebine. Odlükne se po lepem slogu in vmerjeni pisavi. Vsaka beseda je globoko premišljena. Čim večkrat jo človek prebere, tem bolj mu všečuje. Kako blagodejno vpliva na onega, ki želi miru cerkvi, miru narodom, miru družbi.

zemlji, nego oni, ki skoraj ničesa svojega ne more imenovati.

Da prav razumemo vrednost svetnega blaga, poučimo se to uro lvič — kako premoženje tega sveta zapira pot v nebesa in 2gič — kako premoženje tega sveta odpira pot v nebesa.

*

1prvič premoženje tega sveta zapira pot v nebesa.

Zlato in srebro bi bila prav te iste veljave kakor vsaka druga tvarina iz osrčja naše zemlje, da bi bila teh istih dobrih svojstev in da bi je tako malo bilo, kakor je se posebno še zlata, a tudi srebra.

Ker pa temu ni tako, zato je toliko hrepenenja po tem blagu. Prav zato ceni vsakdanji svet tvojo vrednost po tem, koliko da posedaš zlata in srebra. Če si bogat, si učen, akopram malo veš; plemenit si, akopram imaš le bolj kamenito srce; prisoja se ti tudi ponosna postava, akopram je prav skopa narava stala ob tvojem prvem ležišču.

Tako se redoma ob bogastvu ljudje slepiti puste in zato gre po denarju stremjenje in hrepenenje vsega sveta. Zato meni po takem naziranju zaslepljeni zemljan: če je dosegel bogastvo, da je dosegel vse.

Tako veliko premoženje, da je vsega preveč in tako dolgo življenje na tem svetu, da bi se to moglo uživati najprostranejo dōbo časa in prav s slastjo — to je vsa vera nevernega bogatina tu na zemlji.

In sv. pismo, kaj pa nam to pove o bogastvu?

Pridigar (2, 4—12) nam riše naslednje bogatinovo umnovanje: „Počenjal sem velika dela, zidal si hiše in zasadil vinograde. Naredil sem vrtove in sadovnike ter sem je obsadil z mnogoterimi drevesi. Napravil sem si vodnjake, da bi močil log zelenečih dreves. Posestoval sem hlapce in deklet ter sem imel veliko družino; imel tudi goveda in veliko čredo ovac, več nego vsi, ki so bili pred menoj v Jeruzalemu. Nabral sem si bil srebra in zlata in premoženje kraljev in dežel; napravil sem si pevke in pevce in veselice človeških otrok, kozarce in vrče v

strežbo za natakanje vina. Presegel sem v premoženju vse, ki so bili pred menoj v Jeruzalemu: ostala je bila z menoj tudi modrost. In vsega, kar so poželele moje oči, jim nisem odrekel ničesa — in svojemu srcu nisem branil, da bi ne uživalo vseh sladnosti in se razveseljevalo nad rečmi, ki sem je bil napravil . . . In ko sem se obrnil k vsem delom, ki so je bile naredile moje roke in k delom, v katerih sem se potil zastonj — videl sem v vsem nečimrnost in obtežnost duha in da nič ne obstane pod solncem. Prestopil sem na premišljevanje modrosti, zmot in nespameti.“

To torej bogatinovo premišljevanje iz sv. pisma in jasna spričba temu, da je prav le samo zemeljski prah zlato in srebro.

2gič premoženje tega sveta odpira pot v nebesa.

Res da je velika nevarnost za bogatina njegovo premoženje; res da navezovati vtegne svoje srce na zlato in srebro, na pohištva in polja, na svoje vsakovrstne pridobitve na zemlji.

A res je pa tudi, da se oglasi v bogatinovem srcu mnogokrat sv. besede glas, ki ga bodri govoreč: „Nikar se ne zanašaj na blago in ne rekaj: Zadosti imam za svoje življenje. Zakaj to ti ne bo nič pomagalo ob času maščevanja in nadloge.“ (Sir. 5, 1.)

In res je zato, da odpre tako poučen do potrebnega svojo radodarno roko ter ravna po svetih Jezusa, Sirahovega sinu, ki se glase: „Kedor izkazuje milost, posojuje svojemu bližnjemu in kedor daje obilno, ta izpolnuje zapovedi. Posodi svojemu bližnjemu ob času njegove potrebe . . . Vredi svoj zaklad po zapovedih Najvišega — in ti bolj pomore, kakor zlato.“ (Sir. 29, 1—14.)

Nad vse res je pa tudi to, da je le premožnik v stanu včiniti za bedno človeštvo dejanj, ki prežive njega in mnogo časov ter so še v nedogledni prihodnosti ponos in tolažba rodú. — Na misel mi prihaja tu veliki slovenski škof Anton Alojzij Wolf, ki je bil l. 1847. postavil v prestolnici Slovenskega, v glavnem mestu Ljubljani in potem za prihodnost preskrbel ob velikanških troških po sebi imenovano deško se-

menišče. Koliko sposobnih mladih ljudi se je izučilo in izgajilo tam. Koliko duhovnikov, ki so vneto besedo in izgledom lepega življenja razširjali vero in omiko po domači deželi; hiteli sem ter tje tudi čez njene meje ter se trudili biti povsod, kamor so prišli, oznanovaleci in razširjalci teh namerov, koje je imel ta nepozabni dobrotnik za svoj narod. Koliko drugih, ki niso postali duhovniki, koji pa so po izrečni želji darovitega vstanovnika na trdni podlagi vere stoječ v svojem neduhovskem poklicu trudili se živeti in delovati po naukih, ki so se jih navzeli v tej duhovski hiši. Toliko in nič več ni v svojih vstanovnih pismih pričakoval od teh zadnjih.

To pa premoženje v dobrih rokah.

* * *

Dragi! Vodil sem vas te trenutke skozi bogatina nezaželeno in skozi njega zaželeno življenje.

Ki imate premoženje v svoji oblasti, ne navezujte na-nje preslepo srca. Trudite se pa brisati z njim solze trpečega človeštva. Če hočete — več nego vi le malokateri za človeštvo stori. Amen.

Sv. Mohor in Fortunat, pomočnika ljubljanski škofiji.

(Za 12. malega srpana.)

Oglej ali Akvileja, kakor so ga zvali Rimljani in ga še zovejo Italijani, je sedaj skromno mestece podčinjeno avstrijski grofovini Gradiški, oddaljeno dve milj od jadranskega morja. A za starih Rimljanov je bil Oglej ljudnato, bogato trgovsko mesto ponašajoče se s priimkom: „dru gi Ri m“. V tem mestu sta po starodavnem poročilu založila prvo krščansko občino apostol sv. Peter in tovariš njegov sv. Marko. Po odhodu Petrovem je ostal sv. Marko nekaj časa v Ogleju. Ko pa je odhajal v Rim, pridružil se mu je oglejski meščan Hermagoras — slovenski Mohor — zvesti učence njegov. Tega je v Rimu posvetil poglavar sv. cerkve sv. Peter za škofa in ga postavil za pastirja mladostni cerkvi oglejski.

Škof Mohor je bil vrl vodnik izročeni si čredi. Bog mu je naklonil dar čudežev. Z njimi in s svojo ognjevitno besedo je širil sv. vero po Ogleju in po sosednjih pokrajinah. Neumorno je oznanoval sv. evangelije, posvečeval dijakone in masnike in jih razpošiljal po severni Italiji, po sosednjem Noriku in gorenji Panoniji t. j. po sedanjem Primorju, Kranjskem, Koroškem in Štajarskem.

Tedaj je vladal kruti pregnjalec krščanov cesar Neron (54—68). Pogani so zatožili škofa Mohorja oglejskemu poglavarju Sebastu, češ da je sovražnik bogovom in oznanjevalec Kristovih nauk. Sebast ga je pozval na sodbo in ga ukazal najprej tolči s kiji. Mučenik je potrpežljivo prenašal tepenje preziraje sodnikovo besnost. Zato so ga brž potem nategnili na škripce, zbadali z ostrim železjem, na prsih in na bokih palili z razbeljenimi ploščami in z gorečimi plamenicami. Toda čim kruteje so ga mučili, tem vneteje je hvalil junaški škof Gospoda Krista.

Po mestu je jelo vreti tako, da se je poglavar bal upora. Prekinil je torej mučenje in ukazal vreči Mohorja v gnusno ječo. Sredi noči se zdajci rozsvetli temnica. Ječar Poncijan se zgrudi svetemu škofu pred noge prose, da bi ga poučil v krščanskih resnicah in krstil. Njegov zgled je deloval blagodejno. Kmalu se je zbrala množica oglejskih meščanov krog Mohorja v ječi. Prepričevalna beseda svetega škofa oznanjujočega, da je Krist edina pot, ki vede k Bogu in v nebesa, iskrena beseda njegova je prodrla v njihova srca in iz njih je prihajala želja, da bi bili sprejeti v sv. cerkev. Med izpreobnjenimi je bil tudi imeniten plemenitaš Gregor, čegar sin je bil že tri leta obseden. Sveti škof je ozdravil tega mladeniča in stopivši iz ječe krstil Gregorja in vso rodbino njegovo. Nato se je vnil v vozo. Temnico je povečeval Mohor z mnogimi čudeži, ki jih je storil bolnikom v imenu Gospodovem. Poleg drugih čudežev je ozdravil sveti škof oslepelo vdovo Aleksandrijo. Njegov dijakon Fortunat jo je krstil potem.

Vide, da Mohor hrepeni po mučeniški smrti, so ga vprašali duhovniki in verniki: „Kaj naj storimo, kadar boš vzet od nas?“ — „Izvolite si za škofa mojega dijakona Fortunata“, naročil jim je sveti vladika.

Po novih strašnih makah so Mohorja naposled v ječi ob glavo dejali. Izpreobrnjeni ječar

Poncijan je skrbno nastregel krvi svetega mučenika, njegovo telo pa je mazilila z dragim mazilom s pomočjo plemenitaša Gregorja hvaležna vdova Aleksandrija. Z vso častjo so ga pokopali za mestom na njenem polju.

N a s l e d n i k umorjenega škofa v Ogleju je postal njegov dijakon F o r t u n a t, ki je posnemal zvesto svojega učitelja in nadaljeval delo njegovo. Tudi njega je dohitela za cesarja Nerona mučeniška smrt. —

Seme, ki sta ga zasejala sv. Mohor in Fortunat po naših krajih, so poteptali navali podivjanih narodov selečih se na jug. Ko pa so se polegali viharji preseljevanje in je zopet vzknila krščanska vera med našimi predniki, vzkrnil je ž njo vred spomin na p r v a blagovestnika teh pokrajin — na sv. apostola Mohorja in Fortunata. Njuno slavo oznanuje še dandanašnji brez števila svetišč in oltarjev križem naše domovine. Ljubljanska škofija ju šteje za svoja pomočnika in najslavnejša družba slovenska nosi častito ime sv. Mohorja.

F. E.

Začetki krščanstva na Japonskem.

(Dalje.)

30. P o g l e d v j a p o n s k o j e č o.

V temnici so našli misijonarji druge katoliške jetnike. Pozdravili so jih pristrčno prepevaje psalme. Njihova ječa je bila borna koča. Ker je bila pretesna, zato so odvedli čez nedolgo jetnike v staro klet brez oken, kjer so vsi zboleli; in vender se jim je zdel ta umazani, zaduhli brlog kakor kakšen raj. Zlasti Spinola se je veselil, ker je bil vreden, da je trpel za Jezusa.

Čez osemnajst dni so vtaknili vse spoznavalce v novo ječo — v kočuro narejeno nalašč zato. Tu je prebil Spinola več nego tri leta. Poleg njega je tičalo ondukaj izprva šestnajst, potem dvaindvajset in naposled dvaintrideset sojetnikov. Grozno mučilišče je bila nova temnica. Po letu je bila tamkaj neznosna vročina, še hujše pa je bilo po zimi in kadar je bil dež, ki je prodiral skozi streho v ječo. Od smradu, mrčesov in vremenskih vplivov so vsi oboleli in telesa so jim bila polna uljes. Taka muka je vgonobila redovnega brata jezuitskega Fernandeza že dne 7. prosinca 1620.

Pozneje so se nahajali med vojaki, ki so stražili ječo, tudi katoličani. Tedaj so dobivali

jetniki od vernikov hrane, perila in drugih potrebnih. Spinola je mogel skoro vsak dan brati sv. mašo v ječi. V temnici se je razvijalo bujno versko življenje. Cerkevne dnevnice so se menjale z rožnim vencem in z drugimi molitvami in pobožnim petjem prav kakor v ječah svetih mučenikov v prvih stoletjih krščanstva. Tudi nekaj stražnikov se je dalo krstiti in Spinola je sprejel sedem japonskih krščanskih jetnikov v tovarništvo Jezusovo.

Spinola je že prej poslal v Evropo obširno poročilo o preganjanju kristijanov na Japonskem. V ječi pa je napisal svojim sorodnikom dve ginjivi pismi in razodel v njima svojo srečo, ker nosi okove za Jezusa; izrazil je željo po mučeniški smrti, hvalil Gospoda za vse, kar ga je doletelo, končal z opomnjo, kako zaničljiv je svet, in dodal: „Z Bogom, na svidenje v nebesih!“

31. N o v i m u č e n i k i.

Naposled je ukazal cesar, da naj nekaj vjetih kristijanov ob glavo denejo, nekaj pa sežgo. To novico je naznanil Spinola svojemu provincijalu z listom dne 28. velikega srpana 1622. „Kakor omamljen strmim nad radodarnostjo dobrotnega Boga — piše — ker me je bornega človeka štel za vrednega te slavne časti in milosti, da bi iz ljubezni do njega in radi njegovega imena daroval svoje življenje z mučeniško smrtjo“. Konec pisma se je podpisal: „Karol radi imena Jezusovega na smrt obsojen“. Listu je priložil ustrižek las umrlega tovariša Fernandez, kosce spokorne obleke sv. Ignacija in dva ostanka sv. Alojzija, ki ju je bil nekoč dobil v dar in vedno nosil pri sebi.

V petek dne 9. kimavca 1622 so gnali Spinolo in triindvajset tovarišev njegovih iz omurske ječe v čoln. Poslali so jih v mestece Nangaj. Od tam so potovali na tovorivcih drug za drugim. Spremljalo jih je 500 oboroženih vojakov. Poleg vsakega jetnika je stopal rabelj držeči konec vrvi, ki je bil zadržan z njo vrat obsojenčev. Spinola je jezdil prvi. Potoma so prenočili v zapuščeni planšarski koči. Drugega dne so privrele ogromne množice kristijanov gledat mučenike in se posloviti od njih.

Dne 10. kimavca 1622 so dospeli naposled obsojenci na morišče v Nangasake. Tam je ležal na planoti velik kup drv, pred njim pa je bilo zapičenih v zemljo petindvajset kolov. Nedaleč

od tam se je nahajal ograjen prostor za tiste, ki so imeli biti ob glavo dejani. Morišče so obdajali vojaki. Ko so prisli obsojenci, se je hipoma razlegnil jok in krik 30.000 kristijanov stoječih naokrog.

Uro pozneje je došla v Nangasake druga četa obsojencev prepevajočih psalme. Bilo je dvanaest mož, trinajst žen in petero otrok. Te kristijane je bil pozval vladar, da naj zataje Krista; toda ostali so mu zvesti in šli so radostno na smrt. Na čelu jim je korakala osemdesetletna vdova Lucija Freitas nesoča zastavo s križem in pevajoča litanije. Obe četi sta se srčno pozdravili.

(Dalje prihodnjic.)

P. B.

Iz domovine.

Popotni spominji na Dolensko.

„Lepa naša domovina.“

Hrvatska nar. pesem.

(Dalje.)

Na „Pljuski“ se odcepi od državne ceste manjša, menda deželna in vodi proti severu čez „Wagensberg“ na Litijo; državna pa se zavije proti zapadu, ter se spušča polagoma zopet v klanec skozi Radohovo vas. Na desni ne daleč od ceste stoji grad „Grundlhof“, o katerem Valvazor pravi, da ima v obeh jezikih, nemškem in slovenskem, enako ime. Valvazor opira ime na ribice „Grundlein“, katerih je baje mnogo v bližnjem potoku in imajo jako okusno meso, ki je posebno izbirčnim ljudem priljubljena jed. Iskal sem v dveh slovenskih in tudi v hrvatskem besednjaku domačega imena tej ribi, a zaman. Valvazor pravi, da grad stoji na kraju, ki mora biti očesu prijeten ne le zaradi naravske lepote in mičnosti, nego tudi zbog rodovitnih poljan in senčnih gozdičev. Kdo je zidal Grundlhof, naš slavni zgodovinar ne navaja. Piše pa, da ga je l. 1412. kupil Sebastijan Turjaški. Do l. 1589. je ostal lastnina Turjačanom. Imenovanega leta ga je kupil Ivan Semenič, po njegovi smrti pa l. 1604. Jeronim pl. Sara. Ko je umrl tudi ta, dobila je Grundlhof v last njegova vdova, rojena baronica Dornberg. Poročila se je drugič z Andrejem Semeničem, in ker je bil zakon brez otrok, podedovala sta posestvo bližnja sorodnika Ivan Žiga, in Jurij Viljem Semenič. Poznejši lastnik tega posestva je bil baron Oton Henrik Ravbar; za

njim pa baron Marks Anton Tauferer. Poslednji je grad prenovil in prizidal tik njega lepo kapelo. Le-te pa na Valvazorjevi sliki ne vidiš, in je zdaj, žal, tudi več ni. Stala je baje nekedaj tam, kjer je zdaj — kovačnica. Signum temporis — znak časa.

Da se na svetu res vse spreminja, kaže nam jasno grad Grundlhof. V teku zadnjih petdesetih let, torej za pol stoletja, je imel baje štiri gospodarje, če celo se ne več. Zadnja leta ga je bil kupil katehet Janez Smrekar iz Ljubljane baje v željah, da bi se bil ondi nastanil salezijanski zavod. Ker si je pa za to nabavil grad Rakovnik tik Ljubljane, dobil ga je v last sedanji posestnik, akademični slikar Ivan Vesel.

Dospevšemu skozi Radohovo vas vrh klanca se odpre potniku razgled na sv. Roka, ki leži ob državni cesti, in na župno vas Št. Vid, ki je oddaljena od nje na desni morebiti za kak streljaj. Pri sv. Roku sta ob cesti, ki se spušča tu zopet v klanec dve gostilni, ena pod, ena nad cesto. Svoje dni sem imel navado ostajati pri zgornji, ker sem bil z domačimi dobro sprijaznjen. Vprašal sem po očetu Martinu in njegovi gospodnji, a — odsia sta oba že v večnost. Le sin Martin se mi je predstavil kakor sedanji mladi gospodar in posestnik. Osoda nasa na zemlji!

Pogled od sv. Roka tja na šentviško župno vas in cerkev je lep, slikovit; jako znamenit pa zlasti za one, katerim je znana starodavnost te duhovnije. Med najstarejsimi je vse naše dežele. Njen začetek je iz leta 1132. — L. 1389. jo je oglejski patrijarh Ivan, kakor je zapisal Valvazor, podredil zatiskemu samostanu. Človek se ne more zadosti prečuditi verski gorečnosti, vnemi in darežljivosti nekedajnega tukajšnjega prebivalstva, če pomisli, da so v teh krajih, ki so nekedaj vsled mnogih graščin takorekoč stekali pod jarmom tlake in desetine, vendar v okrožju malih ur pozidali poleg župne cerkve še 29 podružnic. Toliko jih je namreč štela o Valvazorjevem času. L. 1753. se je od nje ocepila podružnica Primskovo ter postala samostojna duhovinja. Dan danes šteje šentviška župa dvajset podružnic, kar je še vedno lepo stevilo. Poleg tega je ob podružni cerkvi sv. Ulriha v Velikem Gabru, ki ima tudi svoje pokopališče in dvorazredno ljudsko šolo, do malega vedno nastanjen kak umirovljen, ali vsaj za težja duhovska opravila nezmožen duhovnik, ki prebivalstvu ondote okolice

opravlja ob nedeljah in praznikih službo božjo, da jim ni potreba zlasti po zimi in o slabem vremenu hoditi v poldrugo uro oddaljeni Št. Vid. Take žalne zgodovine pa, kakor jo ima šentviška podružnica Matere Božje na Muljavi, ima komaj kak kraj naše slovenske domovine. Človek kar s trepetajočim srcem bere o strahovitih zgodovinskih dogodkih, ki so se godili tamkaj, in se nehote vpraša: „Bog! Kaj je zagrešilo naše ubogo ljudstvo teh krajev, da si pustil priti nadnje tako strahovito šibo?“

(Dalje prihodnjič.)

Nadučitelj Jos. Levičnik.

† Župnik Martin Molek.

Savska župa je v četrtek dne 30. roznika nenadoma izgubila svojega dobrega duhovnega pastirja. Tistega dne popoldne je šel župnik Molek spremivši prijatelja obiskalca pogledat za kosci na travnik nesoči jim malo pijače. Grede preko brvi se je spotaknil in pal v potok. Omamljen izza padca si ni mogel pomagati in se je zadušil. Prejšnji dan o prazniku sv. Petra je še molil sredi svojih ovčic: Nagle in neprevidene smrti reši nas, o Gospod! — a drugi daa ga je drzno zalezla zavratna koščena morilka. Dne 2. t. m. so ihto slovo jemali savski župljani od svojega ljubljenega župnika, ki jim je bil ves čas svojega sedemnajstletnega bivanja na Savi resničen prijatelj v dušnih in časnih rečeh. Na prižnici ga je proslavljal in se poslavljal od rajnika z iskreno besedo preč. g. dekan šmartinski Anton Žlogar, ki je izvršil nato pogreb, spremljan od šestnajstih duhovnikov.

Kdor je poznal pokojnega Molka, moral mu je biti prijatelj. Bil je preprosta, ljubezniva duša — čebelica brez žela. Svoje duhovsko zvanje je vestno izvrševal. Savsko župo je našel precej zanemarjeno. Cerkev je bila v slabem stanu. Molek jo je popravil vso — od tlaka, ki ga ji je dal novega položiti, pa do strehe, ki se je temeljito prenovila. Vsa njena notranja oprava priča, kako je bil pokojnik vnet za lepoto veže božje. Njeno bližnjo okolico je očistil in prestavil gospodarsko poslopje izpred nje na primernejši prostor.

Martin Molek je bil častit duhovnik stare šole, ki ni skrunil prižnice s politiko.

Umstveno stanje savskih župljanov je bilo o Molkovem prihodu pod ničlo. Bili so brez šole

in pouka. On jim je ustanovil šolo za silo. Izprva je sam poučeval deco; pozneje pa je najemal vsekdar take orgljavce, ki so bili vsaj za silo kos poučevanju.

Neznansko je koristil župljanom s svojim vzglednim gospodarstvom. Najrajši se je bavil s čebelarstvom in sadjarstvom. Odkar je župnikoval na Savi, pocepil je preko 10.000 divjakov in jih razdal kmetom. Kjerkoli je v kaki meji zagledal slučajno necepljenca, takoj se ga je usmilil, izvadil nožič, zasadil mu za lub plemenitejšo kal, obvezal in zalepil z voskom, ki ga je v to svrhu vedno nosil s seboj. Po pravici je zaklical njegov pogrebni govornik, gori imenovani prečastiti gospod dekan Savljanom: „Opazoval sem vaše vrte, ki se od sadja šibe. To je delo vašega rajnega gospoda. On je bil res vaš oče.“

Pokojnik je bil več homeopat. Kadar je potrla bolezen kakega človeka ali zivince, vselej so se zatekali savski župljani k svojemu župniku, ki jim je rad pomagal.

Martin Molek je bil sin Sühle Krajine — rojen dne 17. kimavca 1845. v Hnujoh. Gimnazijo je štadiral v Novem mestu. Bogoslovje je dovršil v Ljubljani leta 1873; mašništvo pa je prejel že leto poprej. Ljubil je svoj rojstveni zavičaj. Z doma je prinesel šaljivost in dovtipnost, ki ga ni nikdar ostavila. Zlasti je rad povedal kako smesnico iz Sühle Krajine. Čez dve leti je namerjal stopiti zaradi bolehnosti v pokoj in se naseliti v svojem rojstvenem kraju. Tamkaj je želel počivati poleg ljubljenih starišev. Svojem je bil zelo vdan. Starejšega brata Jožeta je imel pri sebi. Njemu je ostavil svoje skromno imetje, rojstveni župi pa svoje knjige. Stariši so mu dosegli visoko starost. Ko je bil Molek še kapelan, so praznovali zlato poroko. Poročal je rajnik. A zlatemu veselju je bila za petami takoj črna žalost. Dva dni pozneje je zatisnil blagi Martin za vselej oči svoji mamici. Nekaj let pozneje je spremil v večnost še očeta. Izpovedal ga je sam na smrtni postelji.

V mlajših letih se je poizkusil Molek tudi na slovstvenem polju. Krajčeva „Narodna Biblioteka“ je prinesla l. 1886. knjizico: „General Lavdon, čče vojakov imenovan. Prosto priredil po V. E. Martin Molek, kaplan.“ V „Dom in Svetu“ je leta 1891. opisal „za pouk in kratek čas“ osebo iz prostega naroda „Florijana Skomljana“.

Spis svedoči, kako krepka je bila Molkova humoristiška žila. V njegovi ostalini se nahaja rokopisna knjiga, ki je zapisoval vanjo izza sedemnajst let dnevne vremenske opazke.

Spomin župnika Martina Molka ne zamre nekaj rodov na Savi. Odsel je nagloma, a ostavil za seboj neizbrisne sledove.

Počivaj v miru, zlata duša! V. P.

Iz sveta.

Papež Pij X. na grobu sv. Petra. Dne 28. rožnika t. l. ob 8. uri zvečer je dospel v krasno razsvetljeno cerkev sv. Petra v Rimu iz Vatikana majhen izprevod. Pij X. je sel za procesijo počastiti ostanke sv. Petra. Ti počivajo v srednji cerkveni ladiji. Marmornata ograda oklepa globel, kjer je raka. Noč in dan gori tankaj devetinosemdeset dragocenih svetilk. Po krasnih stopnjicah se gre v globel, kjer kleči podoba Pija VI. — delo slavnega Kanove. Sveti ostanki se shranjujejo v zlati ladijci dobro zavarovani. Nad grobom se dviga prostoren oltar, ki nima na sebi drugega nego križ in šest svečnikov. Na tem oltarju opravlja le papež slovesno najsvetejšo daritev in sicer trikrat na leto: o božicu, na veliko nedeljo in na sv. Petra dan. Nad oltarjem nosijo surje vitki stebri z zlatom ozaijsano nebo, ki je tako visoko, da seza malone do cerkvenega oboka.

Sv. oče je najprej pokleknil v kapeli psv. Rešnjega Telesa, kjer je zmolil petkrat očenaš in himen „Pange lingua.“ Poklonivši se Zveličarju v najsvetejšem zakramentu je stopil h grobu sv. Petra. Glinjiv prizor! Poglavar krščanstva moli na grobu onega veljaka, ki je prvi za Kristom načeloval sv. cerkvi in zapečatil požrtvovalno življenje z junaško smrtjo. Krog pristov se ovija papežu molek — on moli glasno sv. rožni venec in peševca vernikov, ki jim je bilo dovoljeno vdeležiti se te slavnosti, mu solznih oči odgovarja. Odmolivši sv. rožni venec se je priporočil sv. oče zaščitniku božjega kraljestva na zemlji sv. Petru in zmolil še psalm „iz globocine“ za pokoj prednika Leona XIII.; potem pa je odsel poljubiti ного kipu sv. Petra, ki sedi na prestolu. Ta podoba je bronasta in lita iz kipa poganskega malika Jupitra, ki so ga nekoč častili Rimljani na bližnjem kapitolskem holmu. O velikih praznikih

jo oblačijo v krasno papesko opravo. Romarji ji poljubljajo desno nogo. To je storil tudi Pij X., predno je ostavil v navečerje sv. Petra stolnico vesoljnega krščanstva.

F. R.

Zrnje.

Sveta načela. (Iz spisov kardinala Manninga.) Vsi tisti, kateri imajo jasno luč, da morejo spoznati, kaj je postava božja, pa jo vendar prestopajo, se vkrivijo, kakor se je Peter začel, ko je zatajil svojega učenika in kakor se je Juda pregressil s svojim izdajstvom: oba sta gresila v sorazmerju s svojim spoznanjem. Tisti, ki poznajo naravno postavo (kar veleva razum in vesti) in vendar delajo zoper njo, so krivi, ker je postava zapisana v njih vesti. Tisti, ki delajo zoper krščansko postavo, so bolj krivi po sorazmerju svojega spoznanja; med vsemi ljudmi na zemlji so pa najbolj krivi tisti, katerim sveti polna luč katoliške vere, ako prestopajo postavo Jezusa Krista.

Bil je čas, ko je cvetela ena vera po vsi tej deželi (Angleški). Bil je čas, ko se je v vsaki cerkvi izvrševala sveta daritev, ko je bilo povsod isto duhovništvo, isti obredi, ista služba božja. Bil je čas, ko je vsak mož in vsak otrok — ne le ponavljal isto veroizpoved, temveč jo tudi spoznaval in umeval — kakor pismo, ki je imelo za vsakega isti pomen . . . . Loceni v vseh drugih rečeh so bili vendar edini v rečeh, ki so božje. Takrat se je kazalo božje edinstvo telesa Jezusa Krista in duha in besede Kristove sredi med sicer nedostatno in nevglašeno tocasno omiko in nasprotujočimi ozirji. (Pisatelj takaj govori o svoji angleški domovini pred velikim odpadom od katoliške cerkve v 16. stoletju. Opomnja prelagatejvea). Oj! ljubi bratje, ali je sedaj tako?

Ali smo zapuščeni brez učenika? Ali so se poizgubile obljube Gospodove? Obljubil je: „Poslati vam hočem drugega tolaznika, ki ostane pri vas na veke“ — ali mi to za nas? Da „Duha resnice“; „on nas bo učil vse resnice“. Ali naj nikoli ne slišim njegovega glasu, ki mi poreče: „To je prava pot, hodi po njej?“ Ker je Bog resničen, ne varajo nas njegove obljube. Božji

učenik je nekje (v katoliški cerkvi), in tega učenika hočem najti; ko ga najdem, hočem mu biti učenec. Verovati hočem, kar me uči ta učenik; izpolnjevati hočem, kar mi ukazuje. Nikdar ni bil svet zapuščen brez pričujočnosti božjega učenika od tiste ure, ko je prišel božji Sin doli; in jaz vem, da ga nikdar ne bo zapustil, dokler ne pride drugič doli v slavi. (Kazmiseljevanje resnice o delovanju sv. Duha v cerkvi in pa molitev je bila vzrok, da je Manning, prej arhidijakon angličanski, prestopil leta 1851. v katoliško cerkev. Op. prelag.)

(Dalje prihodnjic).

Filaret.

Novodobni protestantski kristijanje. Protestantje so imeli v Visbadenu zborovanje, na katerem so sklenili nekaj, kar jim daje veliko ubožno spričevalo. Določili so, da veljajo za kristijane tudi vsi oni, ki niso prejeli sv. krsta. Teh je pa sila veliko. V Berlinu samem je bilo namreč l. 1897. 36% od zakonskih in 53% od nezakonskih otrok nekrščenih, torej nekristijanov. Danes je pa tam še veliko slabše v tem oziru. V mestu Hamburg je preostalo l. 1895. nič manj nego 6090 otrok brez krsta. V „Združenih državah“ ameriških je 40 milijonov ljudi popolnoma brez vsake vere, 20 milijonov pa nekrščenih. 40% vseh mrličev se pokoplje v Berlinu brez cerkvenih obredov. — V oči gled tem strašnostim ne tarnajmo Slovenci čez mero — tako namreč, da sami sebi ne verjamemo. Kakošno je tam in kakošno je še pri nas. Hvalo za to Bogu! A kedo nam jamči, da ne bo še sčasoma tudi pri nas tako; posebno še v tem slučaju, da se bomo vedli kakor kruha pijani. Najhujsa vseh pijanosti, rojaki, je ona po preobilici zavžitega kruha.

o. M.

Popravek.

V „Danici“ l. 26. str. 203. stoj v naslovu: Sedemstoletnica **posvetničenja** — ne: posvečenja; str. 204. drugi razpredelek 4. vrsta spodaj: **pobožnosti** — ne: pobosti.

„Danica“ izhaja vsak petek na celi pošti in velja po pošti za vse leto 6 kron, za pol leta 3 krome, za četr let 1 krono 50 vin. Zunaj Avstrije velja za vse leto 7 kron; za Ameriko 9 kron. Ako bi bil petek praznik, izide „Danica“ dan poprej.

V Ljubljani se dobivajo posamezne številke po 10 vinarjev v tabakarni: Makso Brusovi, pred školjjo 12.